

Antisociálne a prosociálne správanie

Agresia

- správanie **zamerané** na ubližovanie, ničenie, poškodzovanie – **cieľavedomosť konania**
- fyzické poškodenie druhej osoby (bolesť, zranenie), poškodenie majetku druhej osoby, psychické zranenie druhej osoby (ponižovanie, zosmiešnenie, urážanie, zastráňovanie, vydieranie a pod.)

Základné znaky agresívneho správania

- **poškodzuje inú osobu**
- **je zámerné**
- **porušuje situačne relevantné normy**
- **nie je motivované snahou pomôcť danej osobe ani inými prosociálnymi úmyslami**

- Aký je rozdiel medzi agresiou a agresivitou?

Agresia, agresivita, hostilita

- **Agresia** – konanie, čin, ktorým ubližujeme iným ľuďom, neadekvátna sociálna technika, ktorou sa jednotlivec usiluje dosahovať svoje ciele.
- **Agresivita** – relatívne perzistentná pohotovosť alebo predispozícia konať agresívne v rôznych situáciách. Je to tendencia, osobnostná dimenzia, ktorá sa môže, ale nemusí demonštrovať navonok v správaní.
- **Hostilita** – všeobecne nepriateľský (negatívny) postoj k ľuďom, ktorý sa môže ale nemusí prejavovať ubližovaním iným. Hostilita sa prejavuje napríklad aj tým, že niekto nemá rád druhú osobu, želá jej neúspech, chorobu, ale svoje pocity a želania nezverejní, neprejaví, necháva si ich pre seba.

Typy agresie

- **fyzická a verbálna**
- **ofenzívna (útočná) a defenzívna (obranná)**
- **priama a nepriama**
- **afektívna agresia** – prítomnosť silných emócií, zlosti, je to vlastne impulzívna reakcia – odpoveď na nejaký averzívny (poškodujúci) podnet
- **inštrumentálna agresia** – správanie, ktorého účelom je dosiahnuť nejaký iný cieľ, vedľajší produkt správania, ktorým chce jednotlivec dosiahnuť iné, neagresívne ciele
- **tyranizovanie (šikanovanie)** – správanie charakterizované opakovaným ubližovaním počas istého časového obdobia, typickým znakom je nerovnosť v moci (sile) týrajúceho a obete

Príčiny agresie

1. Zdrojom agresie sú vrodené faktory

- dlho sa predpokladalo, že agresia je človeku daná, vrodená, že jej príčinou sú inštinkty, pudy agresivity (Lorenz)
- psychodynamika – energia sa hromadí, a následne sa musí uvoľniť v agresívnom alebo náhradnom správaní
- na to nadviazala frustračná teória agresie (Dollard) – frustrácia uvoľňuje vnútornú hnaciu silu a vedie k agresii

2. Agresia je naučeným sociálnym správaním, ktoré si jednotlivec osvojí v procese socializácie, sociálnym učením

- Teória sociálneho učenia (Bandura)

3. Od jednej príčiny k viacerým faktorom

- agresia je multikauzálne podmienený jav – situácia (provokujúce podnety) + predispozícia konať agresívne (osobnostné charakteristiky, naučené správanie, aktuálny stav)

Dispozičné pozadie agresie

- biologické vplyvy – fungovanie nervového systému (určité oblasti mozgu), dedičnosť (väčšia zhoda v agresii u jednovaječných dvojčiat ako u dvojvaječných), biochemické pozadie (testosterón, alkohol, drogy, nízky obsah cukru)
- sociálne učenie – na základe skúsenosti, pozorovaním – ubližujeme, ak nás čaká odmena a nehrozí trest

Čo vyvoláva agresiu – averzívne podnety

- afektívna agresia – útok (obvykle vyvolá protiútok), frustrácia, ale napr. aj horúčava, hluk, zhlukovanie ľudí...
- **provokujúce podnety + predispozície = sprostredkujúce procesy = AGRESIA**

Sprostredkujúce procesy

- zvýšená aktivačná úroveň (arousal), zlosť, kognitívne mediátory (percepcia a interpretácia), deindividuácia (anonymita jednotlivca pri skupinovej agresii)

Prosociálne správanie

- skutky a činy, ktoré vykonávame v prospech druhého bez očakávania odmeny alebo sociálneho súhlasu – nezištná pomoc
- darovanie, sympatie a porozumenie, pomoc, ponuka spolupráce, podpora známych i neznámych ľudí
- **prosociálne správanie vs. altruizmus**
- vrodené? Nie, pretože človek je vo svojej podstate sebecký (Machiavelli) vs. áno, človek je od prírody dobrý (Rousseau)
- naučené? Nie, pretože nedostávame odmenu (behavioristi) vs. áno, súvisí s výchovou (súčasný pohľad)

Prečo pomáhame?

1 Sociálna výmena

- vynaložené náklady a zisky – pomoc druhému a dobrý pocit z vykonaného skutku, uznanie iných
- Piliavin, Rodin a Piliavin (1969) – experimenty v metre – pri páde viac pomáhame triezvemu pánovi s paličkou ako tackajúcemu sa mladíkovi s fľašou, no ak muž s paličkou krváca, pomáhame menej
- **posúdenie príčiny – ak si za to môže sám (opilec), pomáhame menej, ako keď je obeťou okolností (záplavy)**

2 Sociálne normy

- sociálne očakávania, ktoré si počas socializácie zvnútorňujeme – čo sa má robiť a čo sa nemá – ak sa správame v súlade s normami, máme zo seba dobrý pocit
- **reciprocita** – mali by sme pomáhať tým, ktorí pomohli nám
- **sociálna zodpovednosť** – mali by sme pomáhať tým, ktorí to potrebujú

3 Empatia

- schopnosť vcítiť sa, vidieť svet očami druhého – dvojaká reakcia:
- **odstránenie vlastných nepríjemných pocitov – egoistická**
- **pomoc druhému – altruistická**

Kedy pomáhame?

- Kitty Genovese – 13.3.1964 v noci približne 40 susedov pol hodiny sledovala útok na ňu a nik jej nepomohol, políciu zavolali až po jej smrti – impulz pre výskum PS

1Efekt prihliadajúceho, resp. rozptýlená zodpovednosť – Latané a Darley (1968) – čím je nás viac, tým je menšia šanca, že pomôžeme (exp. – študenti v zadymenej miestnosti) – v 90% experimentov pomohol skôr jednotlivec ako skupina

2Nejednoznačnosť – je to opilec alebo človek so srdcovou slabosťou? Čo ak mu ešte viac ublížim? – strach zo sociálneho omylu

3 Osobnosť – menej významné ako situačné vplyvy – črty – empatia, sebaúčinnosť, stavy – dobrá nálada, snaha odčiniť vinu

Komu pomáhame?

- hodnotenie príčiny ťažkostí, snaha urobiť dobrý dojem, záväzok
- zaslúži si pomoc? atribúcia altruizmu
- **pohlavie – záchranca – muž pomáha viac obeti – žene ako obeti – mužovi ALE – záchranca – žena pomáha rovnako obeti – žene aj obeti – mužovi**
- **muži pomáhajú najmä atraktívnym ženám 😊**
- príbuzní a známi

